

Kontrolsüz Kontakt Lens Satışı

Uncontrolled Selling of Contact Lenses

Cem Sundu*, Erdem Dinç*, A. Ayça Sarı*, Özlem Yıldırım*, Gülhan Ö. Temel**

*Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göz Hastalıkları Anabilim Dalı, Mersin, Türkiye

**Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Biyoistatistik Anabilim Dalı, Mersin, Türkiye

Özet

Amaç: Mersin il merkezinde çalışan gözlükçülerin kontakt lens (KL) satışına ve kullanımına bakış açılarını değerlendirmek.

Gereç ve Yöntem: Mersin ili, 4 merkez ilçesinde yer alan toplam 20 gözlükçü çalışmaya dahil edildi. Daha önce hazırlanan anket formunun katılımcılar tarafından doldurulması sağlandı.

Bulgular: Çalışmaya alınan gözlükçülerin %78,9'u reçetesiz KL satışı yapıyorken, %25'i aynı zamanda KL uygulaması da yapıyordu. Katılımcıların %75'i KL'ler ile ilgili bilgilendirme almamışken, %65'i bilgi düzeyi yönünden kendisini yetersiz görüyordu. Ayrıca katılımcıların yarısı KL kullanımı sırasında ortaya çıkacak problemler konusunda yeterli bilgi sahibi değilken, %75'i KL'ler hakkında bilgilendirme almak istiyordu.

Sonuç: Bu anket sonucunda, çalışmamıza katılan satıcıların önemli bir kısmının reçetesiz olarak KL satışı ve uygulamasında bulunduğu görülmüştür. Komplikasyonların önüne geçilebilmesi için gözlükçülerin denetiminin yapılması, kullanıcıların eğitimi kadar önem taşımaktadır. (Turk J Ophthalmol 2015; 45: 102-104)

Anahtar Kelimeler: Kontakt lens, kontrolsüz satış, eğitim

Summary

Objectives: To evaluate the opticians' perspective about selling and applying contact lenses (CL) in the provincial centre of Mersin.

Materials and Methods: Twenty opticians who work in the 4 main districts in the provincial centre of Mersin were included in the study. A questionnaire form which was prepared before was filled out by the participants.

Results: Seventy-eight percent of the opticians were selling CL without prescription, whereas 25% also carried out its fitting. Seventy-five percent of the participants did not get any education about contact lenses, while 65% of them were feeling themselves disqualified about CLs. Furthermore, half of the participants did not have enough knowledge about the complications associated with CL usage and 75% of them wanted to receive information about CLs.

Conclusion: As a result of the questionnaire, we found out that a significant part of the participants were both selling and fitting contact lenses without prescription. We believe that auditing the opticians is as important as educating the contact lens users. (Turk J Ophthalmol 2015; 45: 102-104)

Key Words: Contact lens, uncontrolled selling, education

Giriş

Kontakt lensler (KL) ilk olarak 19. yüzyılda kullanılmaya başlanmış olup günümüzde kozmetik, terapötik ve kırma kusurlarının düzeltilmesi amacıyla kullanılmaktadır.¹ Kozmetik amaçlı kullanımla birlikte kırma kusurlarındaki kullanımı giderek artış göstermektedir. Lenslerin daha yaygın kullanımının temelinde yatan nedenler, gözlük kullanımıyla birlikte çevresel

görüşün sınırlanması, spor yaparken gözlük kullanımının bazı dezavantajlarının olması ve kozmetik açıdan sağlanan güzel görünümdür.²

Kontakt lens kullanımının gözlük kullanımına göre avantajlarının olmasının yanısıra kullanım sırasında yaratabileceği komplikasyonlar da mevcuttur. Bu komplikasyonların birçoğu dikkatsiz kullanıma bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda lens materyaline ya da saklama solüsyonuna bağlı

olarak da komplikasyonlar gelişebilmektedir.³ Lens materyali ya da saklama solüsyonu nedeniyle ortaya çıkan komplikasyonlar mevcut KL ya da solüsyonun değişimi sayesinde hızlı bir şekilde giderilebilmektedir. Ancak dikkatsiz kullanıma bağlı komplikasyonların önlenmesi daha yoğun ve uzun bir çaba gerektirmektedir.

Dikkatsiz kullanıma bağlı olarak ortaya çıkan komplikasyonların hem kullanıcı hem de satıcı kaynaklı olabileceği düşünülebilir. Ülkemizde KL satışı göz doktoru tarafından yazılmış reçeteye uygun olarak gözlükçüler tarafından yapılmaktadır.⁴ Ancak ne yazık ki pratik uygulamada her zaman böyle olmamaktadır. Ülkemizde yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin yaklaşık yarısının doktor reçetesi olmadan KL'lerini aldıkları ve kullandıkları tespit edilmiştir.⁵ Yine aynı çalışma katılımcıların yarıdan fazlasının KL kullanımı ile ilgili temel bilgileri başta gözlükçüler olmak üzere diğer yollardan öğrendiğini ortaya koymuştur. Bu durum meydana gelebilecek komplikasyonların satıcı kaynaklı olabileceğini de göstermektedir. Bundan dolayı KL satıcılarının bilgi düzeyinin değerlendirilmesi de önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı Mersin ili genelinde KL satışı yapan gözlükçülerin lens satışı konusundaki tutumlarının değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntem

Çalışmaya Mersin ili, 4 merkez ilçesinde yer alan (Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli) 20 gözlükçü dahil edildi. Bu 20 gözlükçü tabakalı rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak toplam 62 gözlükçü içerisinde seçildi.⁶ Her bir işyerinden rastgele bir çalışan seçildi ve çalışma hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra daha önce hazırlanan anket formunu doldurması sağlandı. Çalışmada yaş parametresi için ortalama ve standart sapma değerleri verildi. Anket soruları için sayı ve yüzdeler hesaplandı. İstatistik analizlerde SPSS 11.5 paket programı kullanıldı.

Bulgular

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların yaş ortalaması $35,3 \pm 7,8$ yıl iken katılımcıların 18'i erkek (%90), 2'si (%10) kadındı. Seçilen gözlükçülerin tamamında KL satışı yapılıyorken, 15'inde (%78,9) reçetesiz, sadece 4'ünde (%21,1) reçeteli satış yapılıyordu. Bir katılımcıdan ise bu soruya yanıt alınamadı. Ayrıca 19 gözlükçüde (%95) renkli KL satışı yapılırken 1'inde (%5) renkli KL satışı yapılmıyordu. Aylık ortalama toplam KL satışı $44,3 \pm 44,06$ çift iken, bunun $28 \pm 32,89$ çiftini (%63,20) renkli KL satışı oluşturmaktaydı. Katılımcılar ortalama $11,05 \pm 4,9$ yıldır KL satışı yapıyordu. Katılımcılardan 5'i (%25) KL'ler ile ilgili bilgi almışken, 15'i (%75) KL'ler ile ilgili bilgi sahibi değildi. Bilgi alan 5 katılımcı hangi kaynaktan bilgi aldığını belirtmedi. Herhangi bir bilgilendirme almamasına rağmen 7 katılımcı (%35) bilgi düzeyini yeterli görürken, 13 katılımcı (%65) bilgi düzeyini yeterli görmüyordu. Bununla birlikte 15 (%75) katılımcı KL'ler ile ilgili bilgi almak isterken, 5 (%25) katılımcı bu konuda herhangi bir fikir beyan etmemişti. Beş (%25) katılımcı hasta üzerinde KL uygulaması yaparken,

15 (%75) katılımcı KL uygulaması yapmıyordu. Katılımcıların yarısı KL kullanımı sırasında ortaya çıkabilecek problemler konusunda bilgi sahibi olduğunu belirtirken diğer yarısı bilgi sahibi olmadığını belirtmişti. Katılımcıların tamamı internet üzerinden KL satışına karşı çıkıyordu.

Tartışma

Kontakt lens kullanımı sırasında başta enfeksiyöz nedenler olmak üzere çeşitli komplikasyonlar ortaya çıkabilmekte ve bazı durumlarda geri dönüşümsüz görme kayıpları gelişebilmektedir. Bu nedenle ortaya çıkabilecek komplikasyonların olabildiğince azaltılması, en az tedaviler kadar önem taşımaktadır. Komplikasyonların azaltılmasının temel yolu ise, bilinçli kullanım ve eğitimden geçmektedir. Bu noktada da, kontakt lenslerin oftalmologlar tarafından verilmesi ve hastaların düzenli takipleri son derece önemlidir.

Mevcut çalışmada, KL satışı yapılan gözlükçülerin %78,9'unda reçetesiz olarak satış yapıldığı ve gözlükçülerin %25'inin kullanıcılara KL uygulaması yaptırdığı ortaya konmuştur. Her iki durum, şu anda yürürlükte olan optisyenlik müesseseleri hakkındaki yönetmeliğin 25. maddesinin "b" bendine aykırı olup bu alanda denetim yapılmasının gerekli olduğu görülmektedir.⁴ Ancak, bu yolla uygunsuz KL kullanım oranının azaltılabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda irdelenen diğer önemli bir konu da, KL'lerin internet üzerinden satışlarıyla ilgiliydi. Anket sonuçlarına göre, katılımcıların tamamının internet üzerinden KL satışı yapılmasına karşı olduğu tespit edildi. Bu durumun altında yatan olası nedenin ticari olduğu kanısındayız. İnternet üzerinden KL satışının kontrolsüz bir şekilde KL kullanım oranlarını arttıracığı unutulmamalıdır. Dolayısıyla da, bu alanda ivedilikle bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Yasal düzenlemelerin yanı sıra, reçetesiz satışların ve gözlükçülerde KL uygulamasının önüne geçilebilmesinde en önemli iki nokta eğitim ve denetimdir. Ancak, böylelikle uygunsuz KL kullanımına bağlı oluşabilecek komplikasyonlar azaltılabilecektir.

Çalışmamızın sonucu göstermektedir ki, katılımcıların %75'i KL'ler ile ilgili herhangi bir bilgilendirme almamışken, bilgilendirme alanların oranı sadece %25'dir. Bu sonuç, gözlükçülerde KL'ler ile ilgili önemli bir bilgi eksikliğinin olduğunu göstermektedir. Dinç ve ark.⁵ tarafından yapılan başka bir çalışmada, KL kullanıcılarının %46,2'sinin gözlükçüler tarafından bilgilendirildiği saptanmıştır. Katılımcıların %75'inin herhangi bir eğitim almadığı ve %65'ininde bilgi düzeyini yetersiz gördüğü göz önüne alınacak olursa, bu noktada önemli bir sıkıntının olduğu aşikardır. İdeal olarak, KL kullanıcılarının göz hekimi tarafından bilgilendirilmesi ve aynı zamanda uygulamanın göz hekimi tarafından yapılması gerekmektedir. Ancak ülkemiz koşullarında hasta yoğunluğu göz önüne alınacak olursa, KL kullanıcılarının yeteri kadar bilgilendirilmediği ve eksik uygulamaların yapıldığı söylenebilir. Bu nedenle kullanıcılar hekim dışı kaynaklardan bilgi almaya yönelmekte ve böylelikle bazı problemler ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle KL kullanmak isteyen bireylere yeterli miktarda zaman ayrılmalı,

gerekli uygulamalar kullanıcı ile birlikte yapılmalı ve bilgi kaynağı göz hekimi olmalıdır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler göz önüne alınacak olursa gözlükçülerde çalışan bireylerde ciddi bilgi eksikliğinin olduğu anlaşılmakta olup bu durumu destekleyen bir başka veri ise katılımcıların %75'inin bilgi alma isteğinde olmasıdır. Tüm bu verilerden yola çıkarak sıkı bir şekilde denetim yapılması gerektiği ve reçetesiz olarak satış yapılmasının önüne geçilmesi gerekliliği ortadadır. Yasal olarak kullanıcıların KL almak istediklerinde reçete ile satıcıya başvurmaları gerekirken pratik uygulamada durum bunun tersi olmakta ve hatta bazı durumlarda kullanıcılar satıcılar tarafından önerilen KL'leri alıp kullanabilmektedir. Bu da yönetmelik içerisinde bazı eksikliklerin olduğunu göstermektedir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise, KL kullanıcılarının lens kullanımı sırasında ortaya çıkabilecek problemler hakkında bilinçlendirilmesidir. Özellikle enfeksiyöz komplikasyonlarda erken dönemde göz hekimine başvuru yapılması ve gerekli tedaviye olabildiğince erken başlanması ciddi komplikasyonların önüne geçebilir. Bu nedenle hem kullanıcıların, hem de satıcıların bu konuda bilgi sahibi olması önem taşımaktadır. Yaptığımız çalışmada katılımcıların yarısının bu konuda bilgi sahibi olmadığını tespit ettik. Burada da önemli bir eksiklik göze çarpmaktadır.

Sonuç olarak, mevcut çalışmamız göstermektedir ki, KL satıcılarının önemli bir kısmı reçetesiz olarak satış yapmakta ve bir kısmı KL uygulamasını bizzat kendileri yapmaktadır.

Bu nedenle, özellikle gözlükçülerin denetiminin yapılması, yönetmelikteki düzenlemelerin yalnızca kağıt üzerinde kalmaması ve internet üzerinden satışların belli kurallar çerçevesinde yapılması gerektiği aşıkardır. Ayrıca gözlükçüler, göz doktoru dışında KL uygulamasının ve bilgilendirme yapılmasının önemli komplikasyonlara neden olabileceği ve hatta gözün kaybedilme olasılığı yönünden bilgilendirilmeli ve bilinçlendirilmelidir. Böylelikle önemli sonuçları olabilecek kontrolsüz KL kullanımının önüne geçilebilecek ve bu alanda önemli bir eksiklik giderilecektir.

Çıkar çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili olarak herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Kaynaklar

1. Heitz RF. History of contact lenses. CLAO Guide to Basic Science and Clinical Practice. 2nd Ed Boston, Little Brown & Co. 1984;1-19.
2. Pastewski BM, Lee AM. Contact Lens Care (Part 1). Am Drug. 1985;192:117-139.
3. Feys J. Rules and regulations concerning contact lens-related infection. J Fr Ophthalmol. 2004;27:420-423.
4. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/01/20140118-5.htm>
5. Dinç E, Yıldırım O, Altıparmak G, Adıgüzel U, Temel G. A major public health problem: uncontrolled wearing of contact lenses. Turk J Ophthalmol. 2012;42:84-87.
6. Blanche MT, Durrheim K. Research in practice applied methods for social sciences. In:Blanche MT, Durrheim K, eds. Cape Town; University of Cape Town Printers:1999:137.